

21. Naar een nieuw ruimtelijk beleid met betrekking tot natuur

KRIS DECLER, WIM MERTENS, NIKO BOONE & AN CLIQUET

Dit hoofdstuk behandelt achtereenvolgens: het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) en het belang ervan voor het natuurbehoud en de gewestplanherzieningen die zijn opgestart in uitvoering van het RSV.

Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen: juridisch kader

Teneinde de nadelen van de statische ruimtelijke ordening te verhelpen (zie hoofdstuk 18) werd het concept van de ruimtelijke structuurplanning in het ruimtelijke ordeningsbeleid ingevoerd²¹. Deze ruimtelijke structuurplanning kreeg een juridische basis door het Decreet houdende de ruimtelijke planning²², nu ingelast in het nieuwe Decreet op de ruimtelijke ordening van 18/5/99. Door het voorzien van het instrument van de ruimtelijke structuurplanning wordt tegemoet gekomen aan de vereiste voor een globale ruimtelijke beleidsvisie en een continu en dynamisch planningsproces.

Onder **ruimtelijk structuurplan** wordt een beleidsdocument verstaan dat het kader aangeeft voor de gewenste ruimtelijke structuur. Het geeft een langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van het betrokken gebied. Het is erop gericht samenhang te brengen in de voorbereiding, de vaststelling en de uitvoering van beslissingen die de ruimtelijke ordening aanbelangen. Structuurplannen worden opge maakt op drie niveaus: het ruimtelijk structuurplan voor het Vlaamse Gewest, het provinciale structuurplan en het gemeentelijk structuurplan.

Bij Besluit van 23 september 1997 werd het **Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV)** vastgesteld door de Vlaamse Regering (waarvan de bindende bepalingen werden bekrachtigd door het Decreet van 17 december 1997²³). Daarmee beschikt de Vlaamse overheid over een ruimtelijk beleidskader met planningshorizont 2007. Dit RSV formuleert als centrale doelstelling o.a. het maximaal behoud van de open ruimte ("buitengebied") in Vlaanderen en het creëren van ruimtelijk samenhangende, goed gestructureerde gehelen voor landbouw, bos en natuur.

Als gevolg van het decreet ruimtelijke planning krijgt - naast de plannen van aanleg²⁴ - ook de structuurplanning als planningsvorm een juridische basis. Een ruimtelijk structuurplan legt in tegenstelling tot de plannen van aanleg geen bestemmingen vast. Naast de structuurplannen (het referentiekader) zullen ook nog de plannen van aanleg als uitvoeringsplannen blijven bestaan. De plannen van aanleg vormen het juridisch instrument op basis waarvan vergun-

Overzicht bestaand en nieuw juridisch kader: structuurplannen en plannen van aanleg:

1. huidig wettelijk kader	Wet Ruimtelijke Ordening: Plannen van aanleg (gewestplannen APA's BPA's) = bestemmingsplan/basis voor vergunningsbeoordeling	Decreet Ruimtelijke Planning: Ruimtelijke structuurplannen (RSV, provinciaal RSP, gemeentelijk RSP) = beleidskader met ruimtelijke visie
2. nieuw wettelijk kader	nieuw Decreet Ruimtelijke Ordening: ruimtelijke structuurplannen ↓ ruimtelijke uitvoeringsplannen van structuurplannen met voorschriften inzake bestemming en inrichting (cf. huidige plannen van aanleg)	
3. overgangsfase	PLANNEN VAN AANLEG BLIJVEN BESTAAN: 2 MOGELIJKHEDEN: 1. met structuurplan strijdig plan van aanleg blijft rechtsgeldig bestaan; de overheid moet het plan in overeenstemming brengen met het structuurplan (maar er is geen systeem van gedwongen aanpassing, dus er is geen garantie voor de uitvoering van de structuurplannen!). 2. nieuw of herzien plan van aanleg: moet in overeenstemming zijn met structuurplan	

²¹ Zie hierover: DE CLERCQ, J., "De ruimtelijke planning in het Vlaamse Gewest na het decreet van 24 juli 1996 houdende de ruimtelijke planning", Tijdschrift voor Milieurecht, 1996, 417-433.

²² Decreet van 24 juli 1996 houdende de ruimtelijke planning, BS 27 juli 1996.

²³ Decreet van 17 december 1997 houdende bekrachtiging van de bindende bepalingen van het B.V.I.R. van 23 september 1997 houdende definitieve vaststelling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, BS 21 maart 1998.

²⁴ gewestplan, Algemeen plan van aanleg, Bijzonder plan van aanleg

ningen worden verleend of geweigerd. Het is dus van belang dat deze desgevallend aan de structuurplannen worden aangepast. De bedoeling is dat de plannen van aanleg in de toekomst een uitvoeringsinstrument ("ruimtelijk uitvoeringsplan") zijn van de ruimtelijke structuurplannen. Daarvoor is een herziening van de ruimtelijke ordeningswetgeving doorgevoerd, waarbij structuurplanning en ruimtelijke uitvoeringsplannen (o.a. plannen van aanleg) in één decreet zijn ondergebracht (cf. nieuw Decreet op de ruimtelijke ordening van 18/5/99).

Tot zolang er geen ruimtelijke uitvoeringsplannen zijn uitgewerkt, heeft de vaststelling van het RSV geen onmiddellijke gevolgen voor de bestaande plannen van aanleg. Dit betekent dat met het structuurplan strijdige plannen van aanleg rechtsgeldig blijven. Wel moet de overheid die het structuurplan heeft vastgesteld, de nodige maatregelen nemen om de plannen van aanleg in overeenstemming te brengen met het structuurplan. Voor de nieuwe of herziende plannen van aanleg is er wel een gevolg: deze mogen niet in strijd zijn met de structuurplannen.

Evaluatie: knelpunten

- (1) Aangezien er geen systeem is voorgeschreven om de plannen van aanleg verplicht aan te passen aan de ruimtelijke structuurplannen, bestaat het risico dat de ruimtelijke structuurplannen nooit of met veel vertraging worden uitgevoerd²⁵.
- (2) Gelet op de omslachtige totstandkoming van de structuurplannen is er voorlopig geen garantie dat het statische karakter van de plannen van aanleg wordt doorbroken. Ook kan de vraag worden gesteld of al de verschillende plannen (ruimtelijk structuurplan Vlaanderen, provinciaal ruimtelijk structuurplan, gemeentelijk ruimtelijk structuurplan, gewestplan, APA en BPA) voldoende op elkaar kunnen worden afgestemd²⁶. Alhoewel de structuurplanning een dynamisch planningsproces beoogt, is ook het ruimtelijk structuurplan een momentopname die juridisch wordt vastgelegd.

Belang van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen voor de natuur: koppeling met het Decreet Natuurbehoud.

In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wordt de **gewenste natuurlijke structuur** voor het Vlaamse Gewest aangegeven (cf. bindende bepalingen RSV). Het Decreet Natuurbehoud beoogt een afstemming tot stand te brengen tussen het gebiedsgericht natuurbeleid en het ruimtelijk

beleid door bij de afbakening van de gebiedscategorieën van het decreet natuurbehoud (GEN, GENO, NVWG; zie verder en hoofdstuk 20) een koppeling te realiseren met stedenbouwkundige bestemmingen. De kwantitatieve doelstellingen van het gebiedsgericht beleid van het Decreet Natuurbehoud stemmen overeen met deze van het RSV.

De "natuurlijke structuur", in haar ruimtelijke betekenis, is "het geheel van rivier- en beekvalleien, grote natuur- en boscomplexen en de andere gebieden waar voor de natuur bepalende processen plaatsvinden. De ecologische infrastructuur, gevormd door de lijn-, punt- en vlakvormige natuurelementen en kleinere natuur- en boscomplexen, vult deze natuurlijke structuur verder aan."

In de bindende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen hebben de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement zich geëngageerd om, ter uitvoering van het buitengebiedbeleid, tegen 2007 in gewestelijke "ruimtelijke uitvoeringsplannen" (momenteel: gewestplannen) 125.000 ha grote eenheden natuur (GEN) en grote eenheden natuur in ontwikkeling (GENO), 150.000 ha natuurverwevingsgebieden (NVWG), 10.000 ha gebieden voor ecologisch verantwoorde bosuitbreiding en 750.000 ha agrarisch gebied af te bakenen. Deze afbakening moet plaatsvinden "op basis van een gelijktijdige en gelijkwaardige ruimtelijke afweging van natuur, bos en landbouw".

Bij de definitieve goedkeuring van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen werden de opties m.b.t. de natuurlijke structuur afgestemd met de bepalingen van het Decreet Natuurbehoud. Beiden voorzien immers, zij het volgens eigen procedures, in een afbakening van GEN, GENO en NVWG. In het Decreet is voorzien dat GEN-, GENO- en NVWG-gebieden, afgebakend in het kader van het Natuurbehoudsdecreet en gekoppeld aan ruimtelijke bestemmingscategorieën, als overdruk worden aangebracht op de toekomstige ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Voor de realisatie van het gebiedsgericht natuurbeleid zijn groene gewestplanherzieningen noodzakelijk: naast 10.000 ha extra bos en bosuitbreiding is voorzien dat 38.000 bijkomende hectare natuur- en reservaatgebied moeten worden afgebakend. Beiden zijn essentieel om te komen tot:

- een samenhangend ecologisch netwerk (én natuurontwikkeling);
- logische gebiedsgrenzen, die tevens een maximale buffering bieden tegen negatieve omgevingsinvloeden;
- een gepaste planologische bescherming van de waardevolle gebieden die momenteel niet of onvoldoende beschermd zijn;

²⁵ DE CLERCQ, J., o.c., 431 (1996).

²⁶ DE CLERCQ, J., o.c., 433 (1996); DE PUE, E., LAVRYSEN, L. EN STRYCKERS, P., *Milieuzaakboekje '98*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1998, 114-115.

- bosuitbreiding in bosarme regio's (bossen met vooral sociaal-recreatieve functie).

Deze kwantitatieve beleidsopties voor bos en natuur passen als volgt in de ruimteboekhouding van het RSV.

Natuur- en reservaatgebied	+ 38.000 ha
Bosgebied en bosuitbreidingsgebied	+ 10.000 ha
Bedrijventerreinen	+ 7.000 ha
Recreatie	+ 1.000 ha
Agrarisch gebied	- 56.000 ha
Overige functies en activiteiten	Status quo

Deze tabel kan de indruk wekken dat alle bijkomende natuur- en reservaatgebieden en bosgebieden te koste gaan van gronden met een agrarische bestemming. Dit is zeker niet het geval, het gaat om een eindbalans na onderlinge verschuivingen tussen de verschillende bestemmingen op het gewestplan. Bijkomende natuur of bos kan bijvoorbeeld ook worden afgebakend op gronden die momenteel een bestemming woonuitbreidingsgebied hebben, enzovoort. Het eindresultaat is grafisch voorgesteld in Figuur 21.1a en 21.1b (zie kaartenbijlage).

Evaluatie

- (1) Zowel het Decreet Natuurbehoud als het RSV voorzien in de afbakening van een "natuurlijke structuur", hoewel deze specifieke term in het Decreet Natuurbehoud niet wordt gebruikt. Dit laatste kan tot verwarring leiden. Het is vanzelfsprekend dat een volledige afstemming nodig is tussen beide afbakeningen. Een gefaseerde aanpak is daarom aangewezen.
- (2) Door de afbakening van de gebiedscategorieën (Grote Eenheden Natuur (in Ontwikkeling) en Natuurverwevingsgebied) van het Decreet Natuurbehoud te koppelen aan de stedenbouwkundige bestemmingen, beperkt de overheid haar mogelijkheden voor een optimaal gebiedsgericht natuurbehoudbeleid. De afbakening is immers beperkt tot de bestaande ruimtelijke bestemmingen of afhankelijk van een voorafgaande herziening van het gewestplan. De ruimtelijke ordening speelt dus een zeer belangrijke rol bij de afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk en de Natuurverwevingsgebieden. De vraag kan hierbij worden gesteld of dit voor het natuurbehoud een geschikte keuze is. Voor de afbakening van een ecologisch netwerk zou in principe als belangrijkste criteria de aanwezigheid van actuele of potentiële natuurwaarden en de gewens-

te samenhang tussen gebieden moeten gelden, zonder daarbij beperkt te worden door de ruimtelijke bestemmingen in het buitengebied.²⁷

- (3) De voorziene 48.000 ha bijkomend bos- en natuurgebied is het resultaat van een politiek compromis en beantwoordt maar zeer gedeeltelijk aan de reële noden voor de bescherming en ontwikkeling van een duurzame natuur in Vlaanderen. Een schatting in de grootteorde van 100.000 ha bijkomend bos- en natuurgebied is in dit opzicht wellicht meer realistisch in overeenstemming met de meest dringende noden. In dezelfde context is er een grote behoefte aan een aanzienlijke toename van de oppervlakte "landbouwgebied met ecologische waarde".

- Uit hoofdstuk 18 blijkt dat ongeveer 23.500 ha of 36 % van de "biologisch zeer waardevolle" natuurgebieden (census Biologische waarderingskaart, periode 1978-1986) planologisch onvoldoende beschermd zijn (d.i. niet gelegen in N-, R- of B-gebied). Wanneer daarbij ook nog park- en buffergebied, militair domein en agrarisch gebied met ecologische waarde als een "goed beschermingsstatuut" zou worden beschouwd, liggen nog steeds ongeveer **15.000 ha** of 22 % van de biologisch zeer waardevolle natuurgebieden daarbuiten. De "biologisch waardevolle terreinen" (exclusief kleinschalige agrarische landschappen met kleine landschapselementen) zijn in oppervlakte nog vele malen groter: bij benadering 80.000 ha (of 54%) ligt buiten N-, R- of B-gebied of resp. **60.000 ha** (41 %) wanneer ook rekening wordt gehouden met park-, buffergebied, militair domein en agrarisch gebied met ecologisch belang. Daarnaast is in Vlaanderen nog een moeilijk te becijferen oppervlakte van verschillende duizenden hectare uitermate geschikt om, met eenvoudige ingrepen (b.v. instellen van hogere grondwaterpeilen, stimuleren van natuurlijke processen), aan **natuurontwikkeling of -herstel** te doen (b.v. in beek- en riviervalleien). De huidige groengebieden op het gewestplan zijn overwegend klein en in hoge mate versnipperd (ongeveer de helft van alle gebieden zijn kleiner dan 5 ha en 75% is kleiner dan 20 ha, zie hoofdstuk 18) en het is daarom voor een goed natuurbehoudbeleid essentieel dat zo veel mogelijk gestreefd wordt naar **grote(re), logische beheersentiteiten**, zodat binnen deze gebieden gunstige abiotische condities duurzaam kunnen worden gegarandeerd en natuurversnippering zo beperkt mogelijk kan gehouden worden. In het licht van deze cijfers en randvoorwaarden is het zonder meer duidelijk:

- (a) dat 38.000 ha bijkomend N- en R-gebied beperkt is en hoogstens voor de meest priori-

²⁷ Zie hierover : VAN HOORICK, G., DE ROO, K. & RUTTEN, J. (1998). Het decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu. Tijdschrift voor Milieurecht, 1998, (2-19), 12.

taire gebieden kan worden aangewend, zonder dat veel aandacht kan gaan naar gebieden met grote potenties, het streven naar een samenhangende structuur en een zo goed mogelijke buffering tegen randinvloeden.

- (b) dat voor een "stand still" inzake verdere natuurverarming een forse toename noodzakelijk is van de oppervlakte met een planologisch beschermingsstatuut. Dit statuut moet minstens worden gericht op verweving van de natuurfunctie met andere functies (vooral landbouw). Dit geldt vooral voor de grote oppervlakte die als biologisch waardevol werd gekarteerd op de Biologische waarderingskaart (rivier- en beekvalleien, kleinschalige landbouwlandschappen, historisch permanente graslanden). Een toename van de planologische bestemming "**agrarisch gebied met ecologisch belang**", die bij uitstek is gericht op dergelijke functieverweving, is niet expliciet voorzien noch onmogelijk gemaakt in het RSV. Gelet op de grote oppervlakte die hiervoor in aanmerking komt, was een wettelijke basis aangewezen. Het RSV blijft hier dus in gebreke. Enig aanknopingspunt in het RSV vormt de afbakening van 150.000 ha natuurverwevingsgebied op de gewestplannen of in de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen, waarvan gesteld wordt dat 70.000 ha in overdruk met landbouwgebied mag worden aangeduid. Uit het voorgaande blijkt dat dit cijfer geen onredelijke ambitie kan worden genoemd.

- Momenteel telt Vlaanderen 114.585 ha R-, N- en G-gebied, goed voor 8,4% van Vlaanderen. Met de bos-, park- en buffergebieden erbij gerekend, komt dit op 188.631 ha of 13,9% van Vlaanderen. Daaraan zou nu nog 48.000 ha toegevoegd worden of 246.631 ha, wat neerkomt op 18 % van Vlaanderen. Dit is nog steeds een stuk minder dan b.v. Nederland, dat met een vergelijkbare bevolkingsdichtheid, tegen 2018 700.000 ha of 20% van de landoppervlakte en daarenboven 7 miljoen ha grote wateren voor natuur reserveert in het kader van de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (BAL EN REIJNEN, 1997). Ter vergelijking: in de ontwerp-Groene Hoofdstructuur voor Vlaanderen (MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, 1991) was een perimeter-oppervlakte afgebakend van 362.066 ha Natuurkerngebied en Natuurontwikkelingsgebied, of 26,6% van Vlaanderen.
- In de "Gewenste Bosstructuur voor Vlaanderen" (MENS EN RUIJTE, 1996), opgesteld in opdracht van AMINAL Afdeling Bos en Groen, worden voorstellen gedaan voor ca. 37.000 ha wenselijke bosuit-

breiding in Vlaanderen. Op basis van criteria als streven naar grotere gehelen (ontsnippering) en voorkeuren voor multifunctioneel bos en aanleg van stadsrandbossen wordt een prioritaire oppervlakte van ca. 18.000 ha gewenste bosuitbreiding voorop gesteld. De toegekende 10.000 ha bosuitbreiding in het kader van het RSV laten dus niet toe de meest prioritaire projecten te realiseren. Bovendien blijkt uit een combinatie van de Biologische waarderingskaart met het gewestplan dat ca. 6.500 ha biologisch zeer waardevol bos en ca. 19.000 ha aanplanten planologisch niet is beschermd (zie hoofdstuk 18).

- De aanduiding van internationaal beschermde gebieden in Vlaanderen (zie hoofdstuk 16) schept verplichtingen naar een aangepast ruimtelijk beleid in deze gebieden. In hoofdstuk 18 werd aangetoond dat ruim 25.000 ha EG-Habitatrichtlijngebied planologisch onvoldoende beschermd is. Hetzelfde geldt voor 1.600 ha van de integraal beschermde EG-Vogelrichtlijngebieden en 47.000 ha van de niet integraal beschermde Vogelrichtlijngebieden.

- (4) De timing voor de afbakening van de natuurlijke structuur verschilt tussen het RSV en het Decreet Natuurbehoud. Dit kan voor problemen zorgen bij de voortgang van de gewestplanherzieningen, die noodzakelijk zijn voor de realisatie van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). Het Decreet Natuurbehoud voorziet een afbakening van het VEN (125.000 ha) en de natuurverwevingsgebieden (150.000 ha) binnen de 5 jaar (2002). Het RSV heeft als tijdsdoelstelling voor het VEN 2007. Het is van het grootste belang dat de groene gewestplanherzieningen tegen 2002 gebeuren, zodanig dat er een optimale afbakening van het VEN plaatsvindt op grond van het Decreet Natuurbehoud, die dan tegen 2007 wordt overgenomen in de ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Evaluatie van de gewestplanherzieningen

Aanvang 1997 is de Vlaamse Regering gestart met de systematische in herzieningstelling van de 25 Vlaamse gewestplannen. Alhoewel er bij deze globale gewestplanherzieningen beleidsmatig wordt geopteerd om een oplossing te creëren voor de meest dringende, ruimtelijke problemen van bovenlokaal belang, worden deze herzieningen ook aangegrepen om een belangrijk deel van de voorziene 48.000 ha bijkomend bos- en natuurgebied te realiseren.

Zes van de 25 gewestplannen werden sinds begin 1997 al herzien en - in afwachting van afrondend openbaar onderzoek - voorlopig goedgekeurd door de Vlaamse Regering, nl.: Gentse en Kanaalzone, Leuven, Antwerpen,

Kortrijk, Roeselare-Tielt en Oudenaarde. Deze 6 gewestplannen beslaan samen 344.194 ha of 25,3% van Vlaanderen. AROHM, Afdeling Ruimtelijke Planning, bereidt momenteel volgende gewestplannen voor: Oostende-Middenkust, Maasland, Aarschot-Diest, Mechelen en Ieper-Poperinge.

De voorstellen voor bijkomend natuurgebied en bosuitbreiding worden gegroepeerd door het Instituut voor Natuurbehoud in samenwerking met AMINAL Afdeling Natuur en Afdeling Bos & Groen. De procedure die hierbij wordt gevolgd, is:

- opsporen van actueel of potentieel waardevolle natuurgebieden met onvoldoende planologische bescherming, in het bijzonder rond bestaande natuurkernen;
- voorstellen voor een (meer) logische begrenzing van bestaande natuurkernen, rekening houdend met mogelijkheden voor een verbetering van de buffering tegen negatieve omgevingsinvloeden;
- visievorming rond een gewenste natuurlijke structuur voor het betreffende gewestplan (in eerste instantie zonder rekening te houden met de voorziene oppervlaktebeperkingen).
- voorstellen voor bosuitbreiding, voor een belangrijk deel steunend op de visie uitgewerkt in de Gewenste Bosstructuur voor Vlaanderen (MENS EN RUIJME, 1996);
- opsporen van gebieden met actuele natuurbestemming die door lokale omstandigheden achterhaald is en eventueel kan wijzigen naar een "hardere" bestemming;
- opsporen van biologisch waardevolle gronden, waarvan de nagestreefde natuurwaarden kunnen worden gerealiseerd via een verweving met landbouw (zgn. landbouwgebieden met ecologisch belang s.l. en landschappelijk waardevolle landbouwgebieden);
- zo gedetailleerd mogelijk onderbouwen en argumenteren van elke voorgestelde gewestplanherziening.

Gelet op het feit dat sinds het RSV (aanvang 1997) de planologische bestemmingen voor één vierde van de oppervlakte van Vlaanderen al werden herzien, is het zinvol een tussentijdse evaluatie te maken. De resultaten worden samengevat in Tabel 21.1, 21.2 en 21.3.

De oppervlaktewinst voor natuur blijft relatief beperkt.

Tabel 21.1 geeft voor elk van de 6 in herziening gestelde gewestplannen een overzicht van de oppervlaktebalansen voor de verschillende bestemmingscategorieën. Afgaande op de door de Vlaamse Regering goedgekeurde ontwerpplannen tot gedeeltelijke gewestplanwijziging zou er in totaal 2.655 ha N- en R-gebied en 869 ha bos bijkomen,

terwijl 84 ha park- en buffergebied verdwijnen. Vertaald naar de ruimteboekhouding van het RSV in 2007 betekent dit een "rendement" van resp. +7%, +8,7% en -0,3%.

De gewestplanherzieningen verlopen te traag

Rekeninghoudend met een (planologische) natuurwinst van 2.655 ha over een periode van ca. 24 maanden, zou het aan hetzelfde tempo nog ruim 25 jaar duren voor de wettelijke einddoelstelling van 38.000 ha bijkomend N- en R-gebied zou worden gehaald (Figuur 21.2). De vooropgestelde tijdshorizont van het RSV zal aan dit tempo dus niet worden gehaald, de onvoldoende beschermde natuurgebieden zullen (verder) aftakelen of verdwijnen en de realisatie van een samenhangend ecologisch netwerk (en alle daaraan gekoppelde maatregelen voor een actief aankoop- en beheersbeleid) komt in het gedrang. Om te voldoen aan de tijdshorizont van 2002, vooropgesteld in het Natuurdecreet, dient in de periode 1999-2002 jaarlijks ongeveer 8.800 ha bijkomende natuur planologisch te worden beschermd.

Bijna de helft van de groene gewestplanwijzigingen zijn het gevolg van een doorschuifoperatie binnen de bestaande groene bestemmingen; groene gewestplanwijzigingen binnen landbouwgebied verlopen uiterst moeizaam

Een groot aantal voorstellen voor groene gewestplanwijzigingen die betrekking hebben op landbouwgebied werden niet goedgekeurd (Tabel 21.2). Hoewel een bestemmingswijziging van agrarisch gebied of agrarisch gebied met landschappelijke waarde naar natuurgebied met wetenschappelijke argumenten degelijk kon worden onderbouwd is er slechts een goedkeuringspercentage van ca. 30%. Dit verklaart voor een belangrijk deel het feit dat nog geen 50% werd goedgekeurd van de oorspronkelijke voorstellen voor groene gewestplanwijzigingen. Ook voorstellen tot wijziging van landbouwgebied naar "agrarisch gebied met ecologisch belang"(s.l.) werden slechts beperkt gehonoreerd.

Gedurende het ruimtelijk planningsproces is het aangegeven de balans met betrekking tot de ruimteboekhouding van het RSV min of meer in evenwicht te houden. Toetsing van de 6 Ontwerpplannen tot gewestplanwijziging (25% van Vlaanderen) leert dat "landbouw" ongeveer 1.375 ha (of 35%) minder heeft afgestaan dan volgens de ruimteboekhouding kon worden verwacht (zie Tabel 21.3). Met andere woorden: hoewel slechts een klein deel van de einddoelstellingen voor natuur en bos is bereikt (resp. 7% en 8,7%), bestaat al een discrepantie ten aanzien van de voorziene

Tabel 21.1: Samenvattende oppervlaktebalans (in ha) van de **ontwerpplannen** tot gewestplanwijziging, zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering, voor ongeveer een kwart van de oppervlakte van Vlaanderen op 1/1/1999 (gegevens AROHM afdeling Ruimtelijke Planning). "Plus" wijst op een oppervlakte-toename van de betreffende bestemmingscategorie; "min" op een oppervlakte-afname.

Gewestplan	Natuur- en reservaatgebied			Agrarisch gebied			Landsch. waardever. agr. geb.			Agr. gebied met ecol. belang		
	plus	min	balans	plus	min	balans	plus	min	balans	plus	min	balans
Gentse en kanaalzone	580	155	425	93	146	-53	222	119	103	0	154	-154
Antwerpen	709	85	625	116	593	-477	209	94	115	40	0	40
Leuven	359	4	355	36	588	-553	632	276	356	26	0	26
Kortrijk	238	72	167	25	514	-489	153	290	-138	68	41	28
Roeselare-Tielt	323	5	318	61	415	-355	16	388	-372	178	0	178
Oudenaarde	1027	261	766	139	1387	-1249	1000	1638	-638	1546	432	1114
Totaal	3236	581	2655	469	3644	-3175	2232	2806	-575	1858	626	1232

Gewestplan	Bosgebied			Bosuitbreiding			Parkgebied			Overig groen		
	plus	min	balans	plus	min	balans	plus	min	balans	plus	min	balans
Gentse en kanaalzone	111	73	38	0	0	0	71	75	-5	267	155	111
Antwerpen	69	20	49	0	0	0	75	203	-128	207	250	-43
Leuven	14	1	13	33	0	33	54	42	11	16	19	-3
Kortrijk	261	8	253	112	0	112	73	21	52	12	8	4
Roeselare-Tielt	127	0	127	5	0	5	4	51	-48	7	0	7
Oudenaarde	68	27	41	199	0	199	63	8	56	9	107	-98
Totaal	650	130	520	349	0	349	339	400	-61	517	539	-22

Gewestplan	Industrie			Wonen			Recreatie			Overige		
	plus	min	balans	plus	min	balans	plus	min	balans	plus	min	balans
Gentse en kanaalzone	3625	3846	-220	67	151	-85	74	143	-68	109	201	-92
Antwerpen	340	107	233	803	687	116	158	75	84	151	764	-612
Leuven	28	121	-93	345	334	12	15	44	-29	87	213	-126
Kortrijk	259	51	208	42	50	-8	82	166	-84	61	166	-105
Roeselare-Tielt	481	178	303	43	100	-57	5	0	5	84	196	-111
Oudenaarde	148	100	48	311	514	-203	56	73	-17	192	212	-20
Totaal	4880	4402	478	1611	1835	-224	390	501	-110	685	1752	-1067

Tabel 21.2: Goedkeuringspercentage van de voorstellen van het Instituut voor Natuurbehoud (in ha) voor "groene gewestplanwijzigingen" in de 6 **ontwerpplannen** tot gewestplanwijziging (totale oppervlakte: ca. één vierde van Vlaanderen). Telkens zijn de herkomstbestemmingen aangegeven. In de tabel zijn ook een deel ontwerp-gewestplanwijzigingen opgenomen die niet op basis van voorstellen van het Instituut voor Natuurbehoud doorgevoerd werden. Dit verklaart bijvoorbeeld de hoge goedkeuringspercentages voor bijkomend N- en R-gebied afkomstig van parkgebied en overig groen.

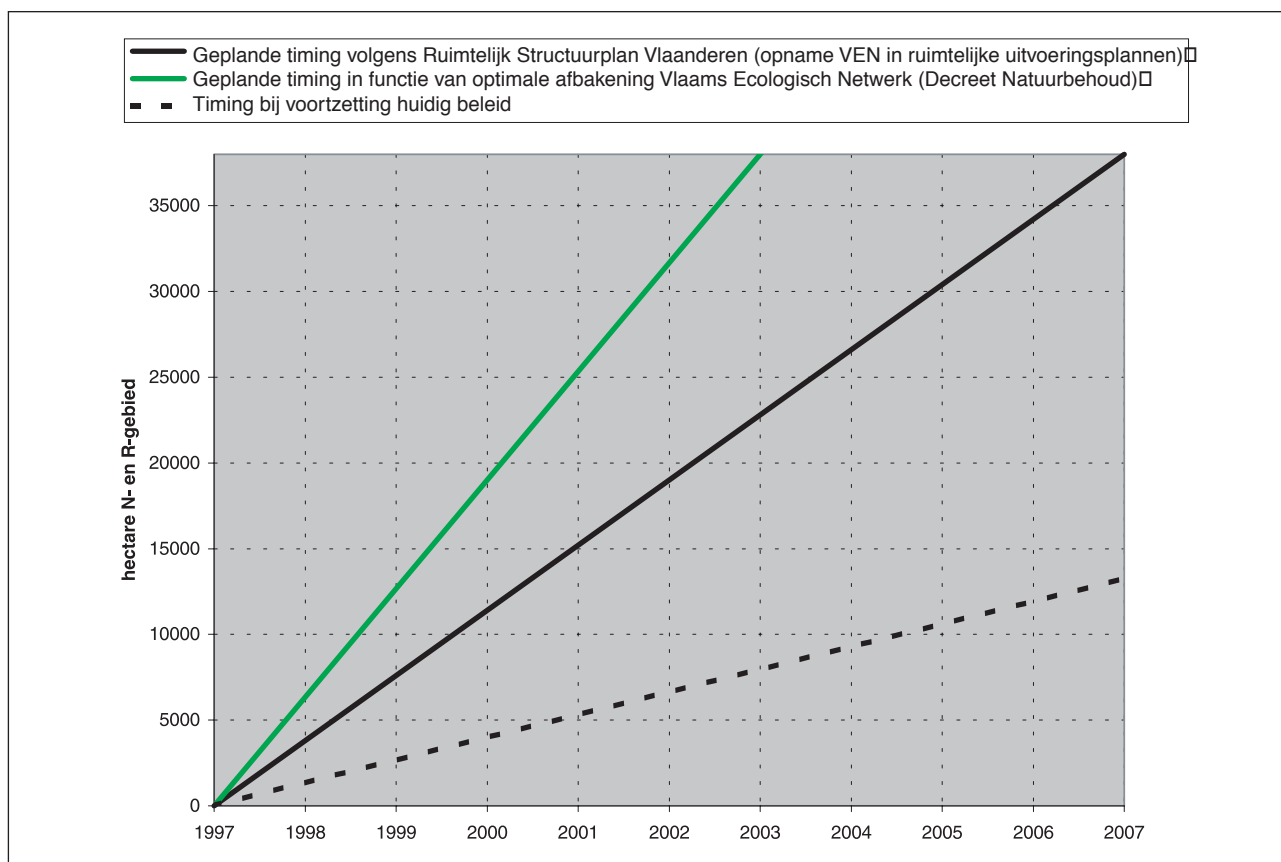
	Voorstel IN	Ontwerp gewestplanwijziging	Percentage goedgekeurd
Voorstellen naar Natuur- en Reservaatgebied			
van agrarisch gebied	870	262	30,1
van landschappelijk waardevol agr. gebied	2279	775	34,0
van agr. gebied met ecologisch belang	709	558	78,7
van natuurgebied*	501	398	79,4
van parkgebied	205	233	113,7
van overig groen	76	253	332,9
van overige bestemmingen	2029	757	37,3
alle bestemmingen	6669	3236	48,5
Voorstellen naar Bosuitbreidingsgebied			
van agrarisch gebied	410	62	15,1
van landschappelijk waardevol agr. gebied	311	280	90,1
van agr. gebied met ecologisch belang	0	0	-
van overige bestemmingen	72	7	9,7
alle bestemmingen	793	349	44,0
Voorstellen naar Agrarisch gebied met ecologisch belang			
van agrarisch gebied	1699	421	24,8
van landschappelijk waardevol agr. gebied	2963	1358	45,8
van overige bestemmingen	185	79	42,7
alle bestemmingen	4847	1858	38,3

* Het betreft hier wijzigingen van N- naar R-gebied

21. Naar een nieuw ruimtelijk beleid met betrekking tot natuur

Tabel 21.3: Tussentijdse toetsing van de doelstellingen geformuleerd in de bindende ruimteboekhouding van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen aan de ruimteboekhouding van de 6 ontwerpplannen tot gewestplanwijziging (oppervlakte : een vierde van Vlaanderen)

	N+R	Bos	TOTAAL (incl. veranderingen in oppervlakte industrie en recreatie)	Landbouw
RSV-doelstelling	+38.000	+ 10.000	+ 56.000	- 56.000
Tussentijdse balans	+ 2.655	+ 869	+ 3.884	- 2.509
% taakstelling	+ 7%	+ 8,7%	+ 6,9 %	- 4,5%
Vershil : 1.375 ha				

Figuur 21.2: Timing voor aanduiding van 38.000 ha bijkomend N- en R-gebied in Vlaanderen bij gepland versus uitgevoerd beleid (situatie 1/1/99)

areaalafname voor landbouw (reductie met 4,5%). Dit betekent dat de oppervlaktetoename van natuur en bos momenteel disproportioneel wordt gehaald uit andere bodembestemmingen dan landbouw. Inderdaad blijkt dat 30% van de goedgekeurde gewestplanwijzigingen naar N- of R-gebied komen van parkgebied, buffergebied, bos of N-gebied en nog eens 17% van agrarisch gebied met ecologische waarde (Figuur 21.3 zie kaartenbijlage). Als 47% van de groene gewestplanwijzigingen het gevolg zijn van een doorschuifoperatie binnen de bestaande groene bestemmingen, kan de vraag worden gesteld in welke mate hier nog sprake is van een werkelijke planologische natuurwinst.

De goedgekeurde groene gewestplanwijzigingen zijn vaak gereduceerd tot een versnipperde versie van de ecologisch gewenste gewestplanwijzigingen

Bij het formuleren van voorstellen tot gewestplanwijzigingen voor natuur wordt veel aandacht besteed aan het creëren van grote entiteiten natuur en de verbinding van bestaande natuurkernen indien de tussenliggende gebieden belangrijke ecologische potenties bezitten. De gewestplanherzieningen zijn immers essentieel om de uitbouw van een samenhangend en functioneel ecologisch netwerk en een duurzame natuur voor Vlaanderen mogelijk te maken. De uiteindelijk goedgekeurde gewestplanwijzigingen schieten in de praktijk in vele gevallen tekort om dit strategisch doel te bereiken: de bestaande natuurkernen blijven versnipperd, het belang van logische gebiedsgrenzen en noodzakelijke buffers worden te vaak miskend.

De groene gewestplanherzieningen bieden (nog) geen garanties voor het behoud van de aanwezige natuurwaarden

Hoewel zeer belangrijk, blijft de afbakening van bijkomend groengebied in de praktijk vaak nog te veel een "papieren bescherming". Het handhavingsbeleid vertoont veel tekortkomingen (zie hoofdstuk 18), waardoor zelfs een "stand still" niet wordt gegarandeerd. Verdrogingsinvloeden of een te intensief landbouwgebruik, bijvoorbeeld, moeten vaak nog jarenlang worden gedoogd voor een gepast natuurbeheer kan worden opgestart. In dit verband moet nogmaals worden gewezen op het belang van een succesvolle afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk en de Natuurverwevingsgebieden en de snelle uitvoering van hieraan gekoppelde maatregelen. De realisatie van bosuitbreiding in bosuitbreidingsgebied met onderdruk agrarisch gebied op het gewestplan kan trouwens worden gehypothekeerd omdat deze bestemmingscategorie volgens het Decreet Natuurbehoud noch in VEN noch in Natuurverwevingsgebied kan worden opgenomen.

Aanbevelingen voor toekomstige groene gewestplanherzieningen

(1) De groene gewestplanherzieningen moeten steunen op een wetenschappelijk onderbouwde toekomstvisie voor natuur met een selectie van prioritaire gebieden. Er is daartoe nood aan een wetenschappelijk document met voorstellen voor een "gewenste natuurlijke structuur" voor elke provincie.

In vergelijking met de afbakening van een agrarische structuur is de geografische "manoeuvrerruimte" bij afbakening van de natuurlijke structuur veel beperkter. De voorziene 38.000 ha extra N/R-gebied kunnen niet om het even waar worden afgebakend, maar moeten kaderen in een visie voor de uitbouw van een samenhangend ecologisch netwerk met grote eenheden duurzame natuur. Er moet niet alleen worden uitgegaan van bestaande natuurwaarden, ook de aanwezigheid van belangrijke potenties, noodzakelijke interne buffering, een logische begrenzing, ontsnippering van geïsoleerde natuurkernen en uitbouw van natuurrecreatieve mogelijkheden zijn belangrijke motieven voor voorstellen voor groene gewestplanwijzigingen. Bovendien spelen ecologische sleutelprocessen (b.v. herstel van de natuurlijke bodemvruchtbaarheid, "vershraling" van graslandvegetaties, (her)kolonisatie van terreinen door weinig mobiele soorten, infiltratie- en kwelverschijnselen, enz.) zich doorgaans op langere termijn af, zodat een goede keuze van de gebieden met een bestemming natuur essentieel is. Uiteraard kan ten aanzien van andere grondgebruiksvormen een fasering in de effectieve natuurrealisatie worden voorzien indien dit wenselijk wordt geacht.

De oppervlaktebehoefte voor planologische bescherming van bestaande of te ontwikkelen natuur in Vlaanderen is groot en een essentiële opdracht is dan ook een selectie van prioriteiten. Er zou daarom zo snel mogelijk werk moeten worden gemaakt van een "Gewenste natuurlijke structuur" (onafhankelijk van de bestaande gewestplanbestemmingen) voor elke provincie, met de nodige wetenschappelijk verantwoorde prioriteitenbepalingen. Vermits voorrang moet worden gegeven aan de meest prioritaire groene gewestplanwijzigingen, zou mogen worden verwacht dat betrokken sectoradministraties en belangengroepen begrip opbrengen bij de beoordeling van de geformuleerde voorstellen.

(2) gewestplanherzieningen gebeuren best volgens globale oppervlakteaankstellingen per gewestplan voor zowel landbouw, natuur en bos (Tabel 21.4 en 21.5).

Bij de gefaseerde aanpak die wordt gepland, is het wenselijk dat globale, taakstellende oppervlakten voor elk gewestplan worden geformuleerd. Op die manier wordt het ook mogelijk om de ruimteboekhouding van het RSV te vertalen naar een indicatieve ruimteboekhouding voor elk gewestplan afzonderlijk. Enkele gefundeerde voorstellen worden in de volgende paragrafen toegelicht en doorgerekend.

Taakstelling landbouw

Volgens de ruimteboekhouding van het RSV zal de totale oppervlakte met een landbouwbestemming in Vlaanderen afnemen met 56.000 ha. Met een totale oppervlakte van ca. 804.000 ha die actueel een bodembestemming landbouw op de gewestplannen heeft, betekent dit een afname met 7%.

Er is nood aan een wetenschappelijk gefundeerd beleidsdocument aangaande de "Gewenste Agrarische Structuur" voor Vlaanderen, dat terdege rekening houdt met zowel korte als lange termijn evoluties binnen de landbouwsector. Dit document kan een waardevol instrument blijken bij het maken van afwegingen en vastleggen van prioriteiten rond wijzigingen van een agrarische bestemming naar een groene bestemming en - omgekeerd - het formuleren van voorstellen voor gewestplanwijzigingen naar landbouwgebied in functie van de bindende bepaling van het RSV om 750.000 ha agrarisch gebied af te bakenen.

Een methode om tot taakstellende oppervlakten te komen voor de globale afname van het totale areaal met een landbouwbestemming wordt hierna geïllustreerd. Bij wijze van oefening gaan we gemakshalve uit van een "eerlijke", proportioneel gelijke afname van het areaal landbouw, verdeeld over de verschillende gewestplannen. Op die manier wordt de sector in alle regio's in gelijke mate "getroffen". In elk gewestplan zou het areaal landbouw dus met ongeveer 7% afnemen. Wat deze taakstelling voor elk gewestplan afzonderlijk betekent, is weergegeven in Tabel 21.4. Deze oppervlakteaankstellingen zijn best te hanteren als indicatieve waarden; het verdient echter aanbeveling de taakstellende oppervlaktes voor elke provincie met een marge van maximaal 10-20% te respecteren. Het eindotaal voor Vlaanderen blijft natuurlijk behouden. Het voordeel van dergelijke methode is dat de landbouwsector een houvast heeft om binnen het areaal van elk gewestplan zelf actief mee te zoeken naar een bepaalde oppervlakte die zij eventueel kan afstaan aan andere bestemmingen. Tegelijk kan ze bestuderen welke compensatiemogelijkheden aanwezig zijn voor wijzigingen naar landbouwgebied zodat vol-

Tabel 2.1.5: Oefening voor het berekenen van indicatieve, taakstellende oppervlakktes (ha) per gewestplan (groene balkjes) voor afname van het areaal landbouw en toename van het areaal "agrarisch gebied met ecologisch belang s.l.". In dit voorbeeld is uitgegaan van een gewenste oppervlakte AEB van 50.000 à 70.000 ha in Vlaanderen (cf. interpretatie Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen). Meer uitleg in de tekst.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	VL-B	VLAANDEREN						
opp. gewestplan	19836	24827	61172	53729	55375	60473	40689	816101	76326	41548	25566	57241	49930	51144	301755	58527	51250	104767	72820	287364	60941	82906	33360	65563	242770	27227	50938	38783	94911	211859	359849		
AEB s.l.	0	0	0	3098	952	334	10	4394	2213	82	1248	1800	0	1684	7027	84	0	993	1517	2594	214	1017	858	24	2113	1337	0	145	0	1482	17610		
LWA	12376	12597	19645	28605	30649	11385	7078	122335	14946	13823	2625	18980	24839	5191	80404	2581	4329	28628	9884	45422	13027	11100	3960	17271	45358	6471	11166	13034	18353	49024	342543		
Agarisch gebied	2190	4336	20548	16255	17260	36407	16399	113392	25206	17098	10231	21174	5575	21157	100441	9251	22039	29713	26026	87029	13176	16055	8086	31059	68375	8314	12218	18407	35959	74698	444135		
totaal landbouw	14566	16933	40191	47958	48861	48126	23487	240121	42365	31003	14104	41954	30414	28032	187872	11916	26368	59334	37427	135045	26417	28172	12904	48354	115646	16122	23384	31586	54312	125404	804288		
% opp.gp	73,4	68,2	65,7	89,3	88,2	79,6	57,7	76,0	55,5	74,6	55,2	73,3	60,9	54,8	62,3	20,4	51,5	56,6	51,4	47,0	43,3	34,0	38,7	73,8	47,7	59,2	45,9	81,4	57,2	59,7	59,7		
Afname areaal landbouw met 56.000 ha, uitgaande van een proportionele afname in elk gewestplan met 7%																																	
(1) taakstelling landbouw	-1014	-1179	-2798	-3339	-3402	-3351	-1635	-16719	-2950	-2159	-982	-2921	-2118	-1952	-13081	-830	-1836	-4131	-2606	-9403	-1839	-1961	-898	-3367	-8066	-1123	-1628	-2199	-3762	-8732	-56000		
% opp.gp	-5,1	-4,7	-4,6	-6,2	-6,1	-5,5	-4,0	-5,3	-3,9	-5,2	-3,8	-5,1	-4,2	-3,8	-4,3	-1,4	-3,6	-3,9	-3,6	-3,3	-3,0	-2,4	-2,7	-5,1	-3,3	-4,1	-3,2	-5,7	-4,0	-4,1	-4,1		
Taakstelling per gewestplan voor toename Agr. gebied met ecologische belang tot 50.000 à 70.000 ha in Vlaanderen (cf. interpretatie RSV)																																	
Theoretische taakstelling toename met 32.390 à 52.390 ha afkomstig van A en LWA (4,1 resp. 6,7 %)																																	
opp. A en LWA	14566	16933	40191	44860	47909	47792	23477	235727	40152	30921	12886	40154	30414	26348	180845	11832	26368	58341	35910	132451	26203	27155	12046	48330	113733	14785	23384	31441	54312	123922	786678		
uitbreiding AEB (4,1%)	600	697	1655	1847	1973	1968	967	9706	1653	1273	529	1653	1252	1085	7446	487	1086	2402	1479	5453	1079	1118	496	1990	4683	609	963	1295	2236	5102	32390		
bestaand AEB	0	0	0	3098	952	334	10	4394	2213	82	1248	1800	0	1684	7027	84	0	993	1517	2594	214	1017	858	24	2113	1337	0	145	0	1482	17610		
totaal AEB	600	697	1655	4945	2925	2302	977	14100	3866	1355	1777	3453	1252	2769	14473	571	1086	3395	2996	8047	1293	2135	1354	2014	6796	1946	963	1440	2236	6684	50000		
% opp.gp	3,0	2,8	2,7	9,2	5,3	3,8	2,4	4,5	5,1	3,3	7,0	6,0	2,5	5,4	4,8	1,0	2,1	3,2	4,1	2,8	2,1	2,6	4,1	3,1	2,9	7,1	1,9	3,7	2,4	3,1	3,7		
uitbreiding AEB (6,7%)	970	1128	2677	2987	3191	3183	1563	15699	2674	2059	886	2674	2025	1755	12044	788	1756	3885	2391	8821	1745	1808	802	3219	7574	985	1557	2094	3617	8253	52390		
bestaand AEB	0	0	0	3098	952	334	10	4394	2213	82	1248	1800	0	1684	7027	84	0	993	1517	2594	214	1017	858	24	2113	1337	0	145	0	1482	17610		
totaal AEB	970	1128	2677	6085	4143	3517	1573	20093	4887	2141	2104	4474	2025	3439	19071	872	1756	4878	3908	11415	1959	2625	1660	3243	9687	2322	1557	2239	3617	9735	70000		
% opp.gp	4,9	4,5	4,4	11,3	7,5	5,8	3,9	6,4	6,4	5,2	8,2	7,8	4,1	6,7	6,3	1,5	3,4	4,7	5,4	4,0	3,2	3,4	5,0	4,9	4,0	8,5	3,1	5,8	3,6	4,6	5,1		

daan wordt aan de ruimteboekhouding van het RSV. Ook kan met dergelijke oppervlaktetaakstellingen reeds in een vroeg stadium rekening gehouden worden wanneer een "Gewenste Agrarische Structuur" wordt afgebakend.

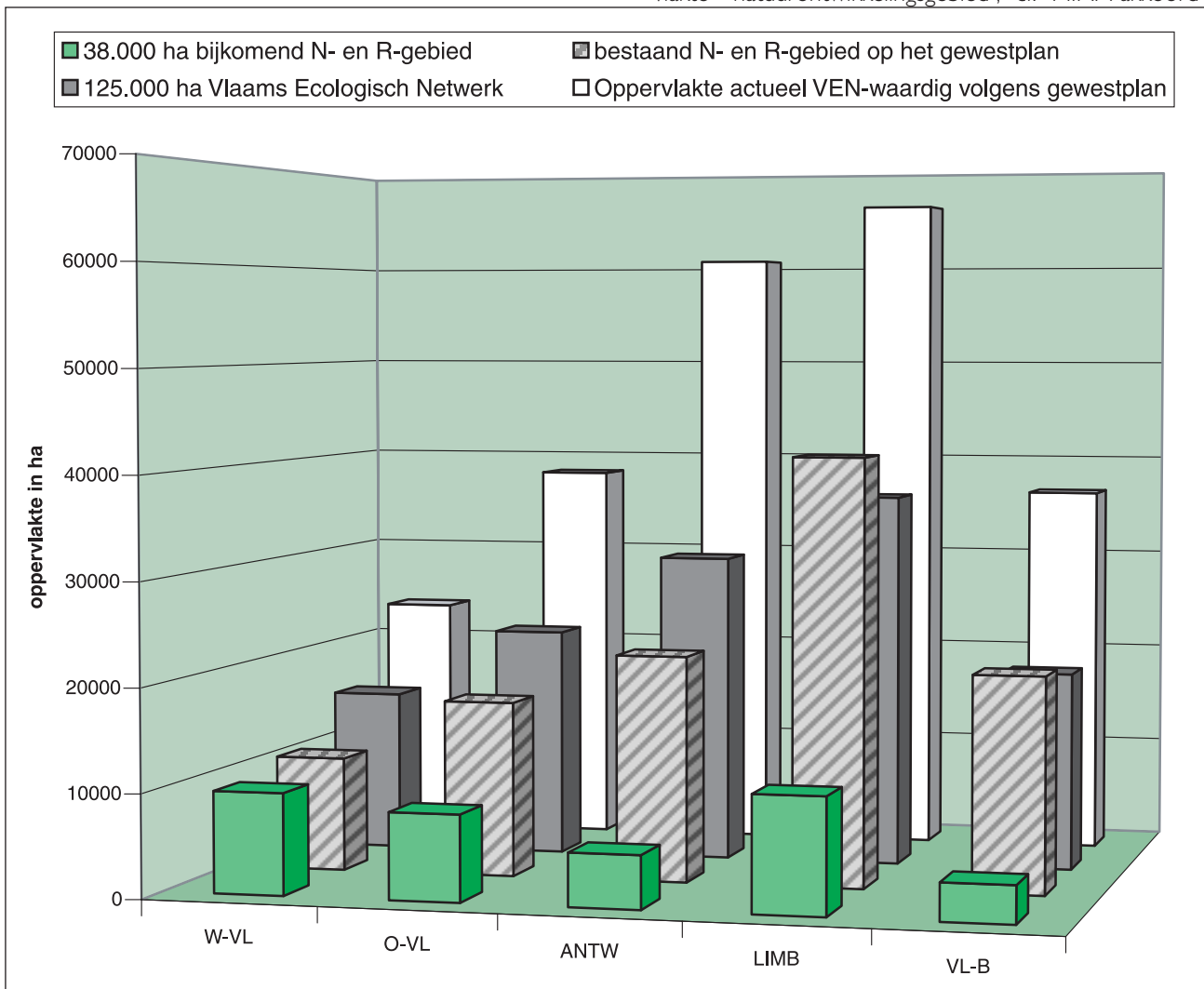
Taakstelling natuur

Een berekening van de toename van N- en R-gebied kan op drie manieren gebeuren:

1. In de ruimteboekhouding van het RSV verhouden natuur en landbouw zich als 38.000/56.000, of een aandeel van 67,9% van de voorziene landbouwafname. Op de totale landbouwoppervlakte van 804.000 ha zou op die manier 4,7% worden gewijzigd naar natuur. Een proportionele verdeling over de verschillende gewestplannen geeft een taakstellende oppervlakte zoals weergegeven in Tabel 21.4. De resultaten kunnen gelden als een theoretische benadering; in werkelijkheid is het vanzelfsprekend niet

zo dat alle groene gewestplanwijzigingen rechtstreeks ten koste gaan van het areaal met een landbouwbestemming.

2. Een meer verantwoorde manier om de taakstellende oppervlakte voor natuur te berekenen vertrekt van de noodzakelijke oppervlakte extra natuur voor de realisatie van het Vlaams Ecologisch Netwerk. In hoofdstuk 20 werden voor het VEN indicatieve taakstellende oppervlaktes per gewestplan berekend. Hierbij werd niet alleen uitgegaan van de hoeveelheid bestaande groene bestemmingen op elk gewestplan, maar ook van de hoeveelheid gewenste groene bestemmingen, noodzakelijk voor de afbakening van een samenhangend ecologisch netwerk met grote eenheden natuur. Voor de berekening van dit laatste werd uitgegaan van een gereduceerde oppervlakte van de ontwerp-Groene Hoofdstructuur (nl. de som van de helft van de oppervlakte "natuurkerngebied" en één vierde van de oppervlakte "natuurontwikkelingsgebied", cf. MINA-akkoord

Figuur 21.4: Indicatieve, taakstellende oppervlaktes per provincie voor groene gewestplanwijzigingen en uitbouw van een Vlaams Ecologisch Netwerk in Vlaanderen.

19/1/1993). Op basis van deze cijfers kan eenvoudig worden berekend wat de noodzakelijke oppervlakte bijkomend N- en R-gebied is om de VEN-doelstellingen mogelijk te maken. Omdat sommige gewestplannen aldus een negatief saldo toebedeeld kregen voor toename van N/R-gebied, werd nog rekening gehouden met twee correctiefactoren, nl. dat een wijziging naar N/R-gebied moet gelden voor minimum 1% van de gewestplanoppervlakte evenals voor de door het Duinendecreet beschermde duingebieden. De taakstellende oppervlaktes die aldus worden bekomen, zijn weergegeven in Tabel 21.4, evenals een overzicht van de uiteindelijke oppervlakte N/R-gebied per gewestplan. Een synthese is visueel voorgesteld in Figuur 21.4.

Een vergelijking met de voorgaande berekeningsmethode leert dat alleen in de provincie Limburg er een "tekort" is aan landbouwgebied voor de realisatie van het VEN en een bijkomend areaal van 38.000 ha N- en R-gebied. Omdat er in de overige provincies een boekhoudkundig "overschot" is, kunnen deze overschotten naar Limburg worden "doorgeschoven" om te voldoen aan de ruimteboekhouding van het RSV. Wanneer in de nabije toekomst meer concreet werk wordt gemaakt van een visie op de gewenste natuurlijke structuur voor Vlaanderen kunnen de oppervlaktetaakstellingen voor bijkomend N/R-gebied definitief worden bijgesteld.

3. Een derde manier om de oppervlaktetaakstellingen te berekenen, kan vertrekken vanuit de ca. 75.000 ha biologisch zeer waardevolle en biologisch waardevolle ecotopen (exclusief agrarische gebieden met louter kleine landschapselementen) op de Biologische waarderingskaart die niet gelegen zijn binnen groengebied (s.l.), agrarisch gebied met ecologische waarde of militair domein (zie hoofdstuk 18). Een oppervlakte ter grootte van ongeveer de helft van deze gebieden kan op elk gewestplan veranderen naar groengebied om de oppervlaktetaakstelling van 38.000 ha te bereiken. De biologisch zeer waardevolle ecotopen die momenteel onvoldoende zijn beschermd, genieten daarbij prioriteit. Deze benadering houdt geen rekening met gewenste, grootschalige natuurontwikkeling in zones: (1) met geringe biologische waarde die grote potenties bezitten of (2) noodzakelijk zijn voor een samenhangend en goed functionerend ecologisch netwerk. Deze derde manier van benadering heeft dan ook eerder een theoretisch karakter.

Taakstelling Bos

Analoog kunnen taakstellende oppervlaktes voor bosuitbreiding worden berekend (Tabel 21.4):

1. Een verhouding 10.000/56.000 kan volgens de ruimteboekhouding van het RSV worden gereserveerd voor bosuitbreiding, of 1,2% van het totale landbouwareaal op de huidige gewestplannen.
2. Een meer verantwoorde manier om de taakstelling bosuitbreiding te berekenen, volgt uit de visie die in opdracht van Aminal, afdeling Bos en Groen werd uitgewerkt voor een gewenste bosstructuur voor Vlaanderen (MENS EN RUIJTE, 1996). Een overlay van de prioritaire gebieden voor bosuitbreiding (ca. 18.000 ha) met de gewestplannen resulteert in een concrete oppervlaktetaakstelling per gewestplan. (Vergelijking met de theoretisch beschikbare RSV-oppervlakte leert dat het hier wenselijk is om "overschotten" landbouwgebied te verschuiven naar Oost-Vlaanderen. Deze "overschotten" komen vooral uit het bosarme West-Vlaanderen.)

Taakstelling overig groen

Volgens de RSV-ruimteboekhouding moet de oppervlakte "overig groen" status quo blijven. Dit betekent in principe dat wanneer een oppervlakte parkgebied bijvoorbeeld doorschuift naar N/R-gebied, elders eenzelfde oppervlakte nieuw parkgebied wordt aangeduid.

Taakstelling agrarisch gebied met ecologisch belang

De RSV-ruimteboekhouding spreekt zich niet concreet uit over een toename van de oppervlakte agrarisch gebied met ecologisch belang (AEB). Wel wordt gesteld dat 70.000 ha landbouwgebied als overdruk op het gewestplan kan worden aangeduid als Natuurverwevingsgebied in uitvoering van het Decreet Natuurbehoud. Deze gebieden zullen logischerwijs hoofdzakelijk bestaan uit bestemmingen "agrarisch gebied met ecologisch belang s.l." en "landschappelijk waardevol agrarisch gebied". Vermits de voor het natuurbehoud in de praktijk meest nagestreefde verweving met landbouw een verweving op perceelsniveau betreft, is het logisch dat voor deze gebieden de meest geschikte planologische bestemming wordt toegekend, nl. "agrarisch gebied met ecologisch belang". Wegens de actueel beperkte aanwezigheid van deze bestemmingscategorie en het feit dat een aanzienlijke oppervlakte met deze huidige bestemming bij de gewestplanherzieningen doorschuift naar N/R-gebied, ontstaat een groot tekort aan AEB. De ecologisch gewenste oppervlakte kan op minstens 50.000 ha, met een beleidsmatig maximum (RSV) van 70.000 ha, worden geraamd en behelst o.a. grote delen van rivier- en beekvalleien, gebieden met permanente graslanden, gebieden met weidevogels, kleinschalige landbouwlandschappen met specifieke fauna en flora... Terzake kan nog worden gerefereerd aan de Nederlandse situatie waar 100.000 ha Relatienota-gebied is afgebakend waarbinnen gestreefd wordt naar een duurzame verweving van de landbouw- en natuurfunctie.

